

A diktatúra utáni idők

Dragomán György: *Máglya*. Magvető Kiadó, Budapest, 2014

Dragomán Györgynek a *Máglya* című művét nagyregénynek mondom, nemcsak a könyv terjedelme folytán, hanem a benne foglalt szerteágazó, sokrétegű, múltat és jelent ötvöző tartalmának felépítése, nem utolsósorban a regény összetett, mégis könnyen áttekinthető anyagának elrendezése folytán. Dragomán György a gyakorlott regényíró kezével – két regény után ez a harmadik regénye – formálta meg a regény szövegét, ezért aztán olvasmányos is a regény, jól illeszkednek egymásba a jelen és múlt idejű történetek, jól kapcsolódnak egymásba a regény alakjai, sokfelől jönnek és sokfelé távoznak, mígnem valamennyire megtalálják a helyüket az élet folytatásában vagy a halálban. Látomások és varázslatok színezik a történetet, a látomások mindig az első személyben megszólaló regényhős, a tizenhárom éves Emma lázálmai, a látomások útján látja meg a már nem élő nagypapa alakját, a látomások vezetik el abba az autóba is, amelyben állítólag a szülei, anya és apa vesztették az életüket, jött velük szemben a nagy tehergépkocsi, elvakította őket, és ezt a látomás szerint a hátsó ülésen ülő kislány is észlelte, pedig ő nem is volt velük, ő sem élte volna túl a balesetet. A varázslatok és mágiák a nagymama felségterülete, sok-sok praktikának van birtokában, azzal is kezdődik a regény, hogy nagymama, amikor az intézetbe ment a kislányért, kávézaccból jósol, később ólmot önt, rajzol a lisztbe, és állandóan törli is a rajzokat, s mindezt átadja a kislánynak, megtanítja ezekre a praktikákra, közben pedig több bekezdésben mondja fel az életét a kislánynak; valahol találkozik kettőjük élete, a nagymama – akit szintén Emmának hívnak – múltja és a kislány, Emma jelene. Dragomán György jól osztotta meg a regény idősíkjait, amelyek nyomán valójában két regény halad egymással párhuzamosan a regény szövegében, az egyik regény a nagymama története, benne nagyon erősen van jelen a vészkorszak, az az idő, amikor a még kislány nagymama ablakán bezörget

a mezítlábosan menekülő zsidó barátnője, ő a fáskamrában elbújtatja, de mintha vele jöttek volna még ketten, egyikőjük, Miklós, a nagylány nagymama első szerelme... A katonák rajtuk ütnek, nem lehet tudni, hogy valóságot vagy éppen látomást beszél el a nagymama, amikor azt a történetet előadja, amelynek során a katonák megtalálják a bújtatottakat, közben meg végeznek az akkor még nagylány nagymama szüleivel, és őt magát is elhurcolják, eközben összetörik a gipszember, amely majd a későbbiek során is előfordul a regény tartalmában. Dragomán György jó érzékkel a nagymama történetét dőlt betűkkel szedette, s ezeknek a fejezeteknek az élén mindig közli, hogy most a nagymama beszél, persze múlt időben, mert az ő története a múltba tartozik, szemben a kislány Emma jelen idejű beszédével, mert a kislány története a jelen időbe tartozik. De a kislánynak is van múltja, a múltjába tartoznak a szülei, a festőművésznek készülő apa és a jól ápolt anya, de őket a kislány csak látja, azok a múltjukból semmit nem tárnak fel előtte, nem mondják el a lányuknak a megismerkedésük történetét, ezt majd az új városban, az új iskolában a könyvtárosnő mondja el a kislánynak, akiben, testalkatában, mozgásában, arcának vonásaiban a kislány anyját véli felismerni, aki a könyvtáros legjobb barátnője volt. Arra viszont nem derül fény, hogy miért szakadt meg a kapcsolat a kislány anyja és annak szülei között, de az egész életre megszakadt, ahogy a nagymama lánya a férjével elköltözött a városból, onnan kezdődően semmi kapcsolat nem volt közöttük, talán azért, derül ki a regény vége felé, mert éppen a nagymama jelentette fel a lánya férjét, aki egy elhagyatott gyárrészlegben kiállítás szervezett, amit aztán a rendőrség megakadályozott. Az apa talán börtönbe is került, legalábbis erre enged következtetni az egyik rajza, rajta rácsok és a rácsok között alig derengő fény, amitől a kislány, akkor még a szüleinél, megrémült. Majd kiderül az is, hogy az apa festőnek tartotta magát, s másként akart festeni, nem úgy, ahogyan azt a hivatalosok előírták, közben meg díszletmozgatónak alkalmazták a helyi színházban, ahol egy fogadáson ismerte meg a kislány anyját, és onnan kezdődően elválaszthatatlanok voltak. Mindezt a könyvtárosnőtől tudja meg a kislány, nem a szülei mondták el neki, amiből akár arra is lehet következtetni, hogy a szülei nem beszélgettek sokat a lányukkal, legalábbis nem beszéltek a múltjukról, s minthogy már csak a haláluk után ismeri meg a lányuk a történetüket, lassan a jelen idejű beszédbe beépül a múlt idő is, nem közvetlen tapasztalatból, hanem mások szavából, a könyvtárosnő és a nagymama szavaiból ismeri meg a kislány a saját múltját és elődeinek történetét.

A kislány Emma áll a regény előterében, minden, amiről a regény szól, a múlt is és a jelen is, a látomások és a varázslatok mind sorra az ő nézőpontjából jelennek meg a regény szövegében, ő az, aki körül minden

történik, ezért joggal mondható emlékezetes regényalaknak, ezzel együtt, minthogy a kislánykorból a nagylánykorba lépő regényhőst állította regénye előterébe Dragomán György, a regény nevelődési regénynek is mondható, ezzel együtt azonban, minthogy a közelmúltba ágyazta a szöveget, történelminek is mondható, hiszen a regény címét az a máglya adja, amit a tanári kar a kivégzett diktátor képeiből és könyveiből építenek és gyűjtanak fel, majd pedig hó lepi be a zsarátnok helyét, amin aztán a kislány hólabdát görgetve tár fel. A történelminek mondható történetvonulata a regénynek a diktátor elkergetése és kivégzése után érik be, akkor, amikor már másodjára gyűlik össze a tömeg a város terén, hogy igazságot tegyen. Az első tüntetések áldozatai között van az egyik kislány is, akinek ikertestvérével valamilyen kapcsolatot alakít ki Emma, hol közel kerülnek egymáshoz, hol meg nagyon távolra, s egyik szép jelenete a regénynek az, amikor Krisztina elvezeti Emmát az erdőbe, az ottani rejtékhelyét mutatja meg neki, s amikor arra akarja rávenni Emmát, hogy döfje a nyakába az injekciós tűt, amit Krisztina nagyapja táskájából lopott ki, s ezt azért, mert felelősnek érzi magát az ikertestvére halála miatt, akivel puskagolyó végzett, mert a tüntető tömegbe lőtt a katonaság. El is tüntették a holtakat, nem lehet tudni, hová temették el őket, majd amikor feltárják a tömegsírt és megrendezik az újratemetést, akkor derül ki, hogy mit is tartalmaznak a bádogkoporsók. Nem temették el az újratemetés során a bádogkoporsókat, ott maradtak egy tehergépkocsiban, annak a tehergépkocsinak a rakodóterében, amely gépkocsival a tüntetők annak idején áttörték a belügyesek sorfalát... A kislány Emma talál majd rá az erdőbe rejtett tehergépkocsira, rákeres a bádogkoporsókra, azon a helyen, ahol a rókatelepről a kislány korábban kiszabadította a fogva tartott rókákat. Amikor másodsorra gyűlt össze a tömeg a város főterén, minthogy eladták a vasgyárat, a vevő meg meg akarta szüntetni a termelést, a vasgyáriak bevonultak a városba, törtek-zúztak, főként pedig a korábbi rendszert kiszolgáló besúgókat, spicliket keresték és találták meg, köztük Emma nagymamáját, aki, úgy látszik, a köztiszteletben álló nagyapa helyett jelentett, pedig a közvélemény a nagyapát tartotta besúgónak, aki kiváló tanár volt, de leginkább csak óraadásból tartotta fenn magát. A vasgyáriak bosszút akarnak állni a besúgókon és spiclikén, mert úgy vélik, azok most meghúzták magukat, közben meg továbbra is előtérben vannak, valahogy ők lettek a nyertesei a korábbi forradalomnak. A nagymama is sorra kerül, őt is elhurcolják; mint a többieknek, autógumit tesznek a nyakába, olajjal locsolják meg, s egy kartonlapra körömlakkal azt írják fel, hogy spicli, s ezt kell a nagymamának maga előtt tartania... Emmát a Péter nevű nagyfiú szabadítja ki, motorkerékpáron viszi el a házból, az erdőben motoroznak, arrafelé

mennek, ahol a kislány kiszabadította a rókákat és rátalált a tehergépkocsira, rajta a bádogkoporsókkal, s akkor elindulnak a tehergépkocsival a város felé, be is jutnak a városba, kidöntik a bádogkoporsókat, amelyekben nem az áldozatok nyugszanak, hanem az egykor volt rendszer bűnjeleit, a spiclik és besúgók jelentéseit meg más iratokat rejtettek. A tömeg most ezeket az iratokat forgatja, közben a kislány és Péter kiszabadítják a nagymamát, magukkal viszik, és azzal ér véget a regény, hogy a nagymama kinyitja a szemét... Életben maradt tehát az a nagymama, aki magához vette az unokáját, sok mindenre megtanította és sok mindent elmondott neki a saját életéről. A kislány regénye mellett a saját regényét is elmondta a kislány Emmának, akit befogadnak az iskolatársai, bár idegennek tartják, és kivételes tehetségekkel is rendelkezik, született tájfutó, aki futás közben mindig megtalálja az ellenőrző pontot, s aki a tájfutók edzőjének kedvence. Az edző mindig megnézi futás után a futók tornacipőjének talpát, mert valójában azt a helyet keresi és találja is meg, ahová az első lázadás áldozatait temették. Emma ezenkívül kiválóan rajzol, a rajzórán, amikor csendéletet kellene festeni, egy arcot rajzol a papírlapra, és a rajztanár azt mondja neki, szép, de nem fantáziaképet kell lerajzolni, hanem azt, amit maga előtt lát. Emma otthon is sokat rajzol, s aztán egyszer összetépi a rajzait, a patakba önti a cipősdoboz tartalmát, s közben az apjára emlékezik, majd így beszél: „Nézem, várom, hogy eltűnjenek, aztán egyszer csak azt mondom, hogy nem. Olyan a hangom, mintha nem is én mondanám, hanem valaki más, de akkor is tudom, hogy igaz. Nem fogom abbahagyni, folytatni fogom, megint elő fogom venni a szentet, a fehér lapokat, megint rajzolni fogok, mert olyan vagyok, mint amilyen ő volt. Kegyetlen.” A kegyetlen a kulcsszava a regénynek, minden, ami történik benne, valójában változatok a kegyetlenre.